

Atli Harðarson

Sköpunin

Um þýðingu á Sköpuninni, fyrsta hluta ljóðabókarinnar
Verðugt er það, eftir Oðýsseas Elýtis (1911–1996)

Gríska ljóðskáldið Oðýsseas Elýtis fæddist í borginni Irakleio (Herakleion) á Krít árið 1911. Faðir hans var sonur vel stæðra landeigenda á Lesbos. Fjölskyldan flutti til Apenu árið 1914 og þar bjó Elýtis frá þriggja ára aldri til dauðadags árið 1996. Hann hlaut Nóbelsverðlaunin í bókmenntum árið 1979.

Elýtis birti ljóð opinberlega í fyrsta sinn árið 1935 eða um svipað leyti og aðrir helstu upphafsmenn módernisma í grískri ljóðagerð, til dæmis þeir Gíorgos Seferis og Níkos Gatstos (sjá Atli Harðarson 2015).

Fyrsta ljóðabók Elýtis kom út árið 1939. Þekktasta verk hans er *Verðugt er það* (*To άξιον εστί / To axion esti*) sem út kom 1959. Skömmu eftir útkomu þeirrar bókar samdi tónskáldið Mikis Þeodorakis tónverk við hluta ljóðanna. Nokkrir söngvar úr því verki urðu feikivinsælir og áttu sinn þátt í að gera ljóðin landfleyg.

Verðugt er það skiptist í þrjá hluta. Sá fyrsti, sem hér birtist í íslenskri þýðingu, heitir Sköpunin (*Η γένεσις / I genesis*). Annar hlutinn og sá lengsti ber yfirskriftina Þjáningarnar (*Τα πάθη / Ta paþi*) og sá þriðji kallast Dýrðin (*Το δοξαστικόν / To ðoxastikon*). Íslenskar þýðingar sem ég gerði á fjórum ljóðum úr Þjáningunum hafa birst í bókinni *Grikkland alla tíð* (Kristján Árnason 2013:317–320).

Eins og Katerina Andriotis (2009) gerir grein fyrir í bók sinni *Walt Whitman & Odysseus Elytis* er sumt líkt með *Verðugt er það* og frægasta ljóðabálki Whitmans (1819–1892) sem heitir Söngur um sjálfan mig (*Song of Myself*) og birtist fyrst í bókinni *Leaves of grass* árið 1855. Líkt og hjá Elýtis rúmri öld síðar er mælandinn í ljóðum Whitmans í senn hann sjálfur, land hans og þjóð. Það er einnig sammerkt með þessum ljóðabálkum að myndin af landinu, annars vegar Bandaríkjunum og hins vegar Grikklandi, er dregin sem andstæða myndar sem haldið var að fólki en skáldunum þótti röng.

Í viðtali við eistneska skáldið og bókmenntafræðinginn Ivar Ivask sagði Elytis að hann og fleiri skáld af hans kynslóð hefðu reynt að draga upp sanna mynd af Grikklandi: „Þetta var nauðsynlegt vegna þess að Grikkland var sýnt eins og Evrópumenn sáu það. ... Á Vesturlöndum var myndin af Grikklandi sú mynd sem endurreisnarmenn bjuggu til. En sú mynd er ekki sönn“ (Ivask og Ivask 1975:631).

Innan við tvítugt kynntist Elýtis skáldskap Paul Eluard (1895–1952) og fleiri franskra súrrealista sem höfðu mikil áhrif á hann. Í smíðju súrrealista fann hann verkfæri til að draga fram aðra mynd af Grikklandi en þá sem hann tengdi rökhyggju Vesturlanda og aðdáun á klassískri fornöld (*Myrsiades*, 1996).

Elýtis lýsir landi sínu sem heimkynnum ólívutrjáanna, sólarljóssins og þess smáa í náttúrunni. Niður haföldunnar, hvískrið í trjánnum, dýr og jurtir skipta meira máli en hin forna gullöld. Í Sköpuninni myndar hann þetta land um leið og það mótar hann sjálfan – mælandinn er í senn maður á miðri síðustu öld og tímalaus andi lands og þjóðar. Í síðasta ljóðinu af sjö rennur þetta tvíeðli sögumanns saman í eitt þar sem segir:

Og sá sem ég var að sönnu Sá sem ég var fyrir fjölmörgum öldum
 Sá sem er ennþá í eldinum ferskur og grænn og Ekki skorinn frá himni
 Gekk inn í mig og Varð
 sá sem ég er

Þegar ég þýddi Sköpunina þurfti ég sjaldan að fletta upp í skrifum um menningarsögu en þess oftast í ritum um náttúrufræði til að finna rétt nöfn á dýrum og jurtum. Stundum tókst það. Stundum leyfði ég mér svolitla ónákvæmni þar sem ég fann ekki íslensk heiti á öllu sem lífsanda dregur suður á Grikklandi. Í einstöku tilvikum hliðraði ég mér líka hjá að nota íslensk tegundaheiti. Orðrétt þýðing á „λεμονιές κιτριές μανταρινιές“ (lemonies kitries mandarinies) er til dæmis „sítrónutré, skrápsítrónutré og mandarínutré“ en mér þótti illskárta að segja „sítrusaldintré af ýmsum gerðum“. Sum heiti jurta og dýra sem algeng eru á Grikklandi eru hversdagsleg orð í munni fólks þar en íslensku orðin sjaldan notuð. Þó Grikkir kannist við πέρκα, γοβιός og σπάρος (perka, govios og sparos) er ef til vill ekki á almannavitorði hér að borri, kýtlingur og sargari eru fiskar.

Ég reyndi að nota eigin tilfinningu fyrir náttúru Grikklands sem ég hef fengið með gönguferðum um sveitir þess fagra lands á hverju sumri í meira en áratug. Samt vantar mikið á að ég hafi miðlað öllu sem máli skiptir enda fannst mér ég stundum í álíka vonlausri stöðu og sá þýðandi líkast til væri sem reyndi að tala um „krækilyng sem eitt sinn óx við klett og átti að vinum gamburmosa og stein“ við fólk sem ekki þekkir angan úr berjamó og andrúmsloft íslenskra heiða.

Annað sem olli mér nokkrum vanda við þýðinguna var að mörg náttúrufyrirbæri sem Elýtis persónugerir hafa annað kyn í grísku en íslensku. Þar er sólin (ήλιος / ilios) karlkyns en sjórinn (θάλασσα / þalassa) kvenkyns. Á stöku stað tók ég bessaleyfi til að bjarga mér, til dæmis með því að nota orðið hafalda þar sem orðrétt þýðing hefði verið haf eða sjór. Á stöku stað breytti ég myndmálinu líka ögn til að halda í ljóðræn einkenni þó það væri á kostnað nákvæmninnar.

Gríska er ólík öðrum Evrópumálum að því leyti hvað hún á sér langa sögu sem ritmál og hvað hún hefur breyst lítið í aldanna rás. Nútímamálið er nauðalíkt máli guðspjallanna sem voru rituð fyrir nær tveim árþúsundum. Þótt beinar vísanir í fornrit, goðafræði og biblíutexta komi lítið fyrir í *Verðugt er það* notar Elýtis þessa sögu og bregður fyrir sig orðfæri frá ýmsum tímum, allt aftur til Hómers. Þetta tapast í þýðingu.

Málið á ljóðum Elýtis er fjarri hversdagsmáli – „ég mundi jafnvel ganga svo langt að segja að málnotkun mín sé andstæð hversdagsmáli“ segir hann í áðurnefndu viðtali við Ivar Ivask (Ivask og Ivask 1975:638) og bætir því við að hann raði orðunum þannig að þau birtist sem fágæti. Ég vona að ég hafi miðlað einhverju af þessu skjaldhafnarorðalagi.

Ég hef þýtt eftir textanum í fimmtu prentun á ljóðasafni Elýtis (Ελύτις 2008:117–133) sem kom fyrst út árið 2002. Til samanburðar hef ég haft enska þýðingu Edmund Keely og George

Savidis (Elytis 2007) sem var upphaflega gefin út 1974, enska þýðingu Jeffrey Carson og Nikos Sarris (Elytis 2004:123–133) og Norska þýðingu Tore Fros og Egil A. Wyller (Elytis 1983). Athugasemdir í neðanmálgreinum eru að miklu leyti sóttar í skýringar við þessar ensku og norsku þýðingar.

Þegar drög að þýðingunni lágu fyrir las Kristján Eiríksson hana yfir og hjálpaði mér að laga orðalag á nokkrum stöðum. Ég þakka honum fyrir en axla einn ábyrgð á ónákvæmni og hnökrum sem enn kunna að finnast.

Heimildir

- Andriotis, Katerina. 2009. *Walt Whitman & Odysseus Elytis*. Tate Publishing, Mustang OK.
- Atli Harðarson. 2015. Ljóðið Afneitun eftir Gíorgos Seferis. *Són* 13, bls. 136–141.
- Elytis, Odysseas. 1983. *To axion esti: Verdigt det er*. Tore Fros og Egil A. Wyller þýddu. J. W. Cappelens Forlag, Lillehammer.
- Elytis, Odysseus. 2004. *The Collected Poems of Odysseus Elytis*. Jeffrey Carson og Nikos Sarris þýddu. The Johns Hopkins University Press, Baltimore.
- Elytis, Odysseus. 2007. *The Axion Esti*. Edmund Keely og George Savidis þýddu. Anvil Press, London.
- Ελύτης, Οδυσσεάας. 2008. *Ποιηση*. Ικαρος, Αθήνα.
- Ivask, Ivar og Ivask, Astrid. 1975. Odysseus Elytis on His Poetry. *Books Abroad* 49, 4:631–645. doi:10.2307/40129765.
- Kristján Árnason (ritstj). 2013. *Grikkland alla tíð: Sýnisbók þýðinga úr grísku*. Hið íslenska bókmenntafélag, Reykjavík.
- Myrsiades, Kostas. 1996. Odysseus Elytis and the Thirties Generation in Modern Greek Poetry. *Journal of the Hellenic Diaspora* 22.1:105–121. Sótt af http://digitalcommons.wcupa.edu/eng_facpub/26

SKÖPUNIN

Í UPPHAFI ljósið Og fyrsta stundin

þegar varirnar ennþá í leirnum
bragða á veraldar vegum

Blóðið svo grænt og gullnir laukar í jörð
Hafaldan undursamlega breiddi út
himinsins glitrandi blæjur í svefni
undir Jóhannesartrjám og háum beinvöxnum pálmum
Þar mætti ég
heiminum einn
og ég volaði og grét

Sála mín leitaði Merkisbera og Sendiboða

Ég man að þá sá ég
Svörtu Konurnar þrjár¹

lyfta höndum mót Austri
Gullnar á hrygginn og smám saman hvarf burtu
skýið sem skildu þær eftir
til hægri Og jurtir með framandlegt útlit
Það var sólin öll með fjölda sinn af geislum
og möndul í mér sem kallaði Og

sá sem ég var að sönnu Sá sem ég var fyrir fjölmörgum öldum

Sá sem er ennþá í eldinum ferskur og grænn og Ekki skorinn frá himni

Ég fann að hann kom og beygði sig
yfir vöggju mín sjálfs

eins og minning sem orðin að nútíð

tók málróm frá bárum og trjám:

„Þitt boðorð er“ sagði hann „þessi heimur
það er skrifað í iður þín sjálfs
Lestu og legðu þig fram
þú skalt berjast“ sagði hann

„Vopnist nú allir“ sagði hann

Og var eins og ungur Guð sem enn er að læra

þegar hann breiddi út faðminn og skapaði þjáningu og fögnuð í senn.

Fyrst drógust naglarnir úr með afli
hátt uppi á veggnum svo féllu þær niður
Axirnar Sjö²

¹ Þessar konur minna á örlaganornirnar úr Þjóðtrú Grikkja.

² Í Irakleio (Herakleion) á Kít, þar sem Elýtis fæddist, voru sjö axir á virkisvegg. Þær voru settar upp af tyrkneskum yfirvöldum meðan þau réðu þar ríkjum og teknar niður þegar Kít varð hluti af gríska ríkinu árið 1912.

rétt eins og Stormur
 í upphafi vega þar sem fugl allt frá byrjun
 ilmar að nýju svo vel
 sneri blóðið hreint til síns heima
 og óvættir tóku á sig mannlega mynd
Svo auðsætt hið Óskiljanlega
 Þá komu líka allir vindarnir úr ætt minni
 drengirnir með útblásnu kinnarnar
 og breiðan grænan afturenda eins og á Hafmeyjum
 og aðrir fornir öldungar sem ég þekkti
 með skeljahúð og vaxnir skeggi
 Og þeir skiptu skýinu í tvo hluta Og síðan í fjóra
 og blésu í Norðrið³ því litla sem eftir leifði
 Stoltur gekk Turninn mikli⁴ á breiðum fæti í vatnið
 Sjóndeildarhringurinn ljómandi lína
 svo sýnileg og þykk og óyfirstíganleg

ÞETTA er sálmurinn fyrsti.

OG SÁ sem ég var að sönnu Sá sem ég var fyrir fjölmörgum öldum
 Sá sem er ennþá í eldinum ferskur og grænn Ekki gerður af höndum
 dró með fingrinum línur
 í fjarska
 sem risu stundum bratt í hæðir
 en fóru líka lágt í mjúkum sveigjum
 ein inni öðrum
mikil lönd og mér þótti
lyktin af mold eins og ilmandi hugsun
 Svo var það að sönnu
 að trygglynd jörðin kom með mér
 varð hér og þar rauðleit í laumi
 og sums staðar þakin litlum furunálum
 Hæðirnar og brekkurnar dró ég svo
 með letilegum hreyfingum
 og sem tímar liðu og höndin fékk hvíld
 dali og sléttur
 og aftur í skyndingu stórgrýtið nakið og villt
 sem geysist af afli
 Staðnæmdist augnablik til að íhuga
 eitthvað sem var torsótt eða eitthvað sem gnæfði hátt

³ Sé litið svo á að mælandi sé á Krít er Norðrið ef til vill allir aðrir hlutar Grikklands.

⁴ Í frumtextanum heitir þetta mannvirki Κούλες (Kúles) en svo nefndist feneyska virkið í Irakleio.

Ólympstind eða Taygetus

„Eitthvað sem stendur með þér og hald er í
jafnvel eftir að þú ert dauður“ þá sagði hann

Og dró þræði innan í bergið
tók flögustein úr iðrum jarðar
festi þar sem landið hallar þrep í hringi
þarna lét hann einn síns liðs

brunna úr hvítum marmara
vindmyllur
hvolfbök lítil og rósrauð
og dúfnahús há með holóttum veggjum

Dygðin⁵ með sín fjögur réttu horn

Og úr því hann hugsaði hve gott það er
að vera hvert í annars faðmi

fulltust vatnsbólín stóru af ást
og góðlátleg dýr lutu höfði kálfar og kýr
eins og veröldin væri laus við freistingar
og það væru enn ekki til neinir hnífar

„Til að þola friðinn þarftu styrk“ sagði hann
og sneri sér og sáði opnum lófum

kóngaljósi, dvergalilju, klukkublómi
hverri gerð af stjörnum jarðar
og allar fengu á einu laufi skorið mark um upphaf sitt
mátt og yfirburði

PETTA

er heimurinn smái og heimurinn stóri!

PEGAR ÉG hóf leit mína að útsýni og víðáttu
áður en heyrðist þytur í lofti eða tónlist

(gekk ég upp endalausan rauðan sand
og strokaði Söguna út með hælunum)

glímdi við rúmfötin⁶ Leitaði að því
sem er saklaust og skjálfandi líkt og vínekra
en samt djúpt með slétta ásýnd eins og hitt andlitið á himninum

Ögn af sál í jarðar leir

Þá tók hann til máls og hafið fæddist
Með undrun og aðdáun horfði ég á

Og sáði í miðju þess veröldum smáum
þær líktust mér sjálfum:

⁵ Gríska orðið sem er þýtt með dygð er ἀρετή (areti) og það er líka kvenmannsnafn.

⁶ Á grísku getur glíma við rúmfötin átt við martröð.

Hestar úr steini með reistan makka
kyrrlát og friðsamleg keröld
hallandi bök höfrunganna.

Ios, Sikinos, Serifos, Milos⁷

„Hvert orð er svala⁸

svo það færi þér vor inn í sumarsins breyskju“ sagði hann

„Og mikið af ólívutrijám

sem sigta í höndum sér ljósið

svo það breiðist létt yfir svefn þinn

og mikið af söngtifum

sem þú tekur ekki eftir

frekar en æðaslætti við úlnliðinn

en lítið af vatni

svo þú hafir það fyrir Guð og skiljir hvað orð þess þýða

og tréð stendur eitt

enginn búsmali hjá

svo það verði þér vinur

og þú þekkir þess ágæta nafn

jarðvegurinn undir fótum þér er grunnur

svo þú breiðir ekki úr miklum rótum

þótt þú leitir sífellt dýpra

og himininn er víður

svo þú getir sjálfur lesið það óendanlega“

PETTA

er heimurinn smái og heimurinn stóri!

„OG ÞENNAN HEIM þarftu að sjá og veita honum viðtöku“

sagði hann: „Líttu nú á“ Og augnaráð mitt dreifði sáðkorni

yfir mörg þúsund ótroðnar ekrur

hraðar en regnskúrir geysast um landið

Gneistar sem skjóta rótum í myrkrið og vatn sem sprettur fram

Í þögnina ruddi ég beð til að sá í

fræjum af talmálsins hljóðum og planta sprotum af spá

Ég var ennþá með hlújárn í höndum

og sá stutfættar jurtir og miklar snúa ásjónum sínum

sumar geltu og aðrar ráku út úr sér tunguna:

Það var spergill það var karsi

það var hrokkinhærð steinselja

náttskuggajurt og mánabrúður

⁷ Þessar fjórar eyjar tilheyra allar Hringeyjum í Eyjahafi.

⁸ Á Grikklandi er svalan vorboði eins og lóan hjá okkur.

fennikan og ertublómin
Leynilegir orðhlutar sem ég reyndi að nota til að segja hver ég var
 „Frábært“ sagði hann við mig „nú kanntu að lesa
 og margt muntu læra
 ef þú kafar djúpt í það þýðingarlausu
 Og þér berst liðsauki einn daginn
 Mundu:
 vestanvindinn glímufúsa
 granateplið⁹ sem sigraði myrkrið
 léttfætta logandi kossa
 Og orð hans þau hurfu eins og ilmur
 Djúpur hjartsláttur akurhænnar sló níundu stund með fögrum hljómi
 og húsin stóðu saman
 lítil og ferhyrnd
 boginn hvítur hurðin blá
 Undir vínvíðnum
 dreymdi mig dagdrauma tímunum saman
 við ofurlítinn klið
 tíst og hjal og kvak sem barst úr fjarska
 það var storkurinn það var ljúfan-dúfan
 það var fagurfuglinn
 náttfarinn og sefhænan
 þarna voru vespur líka
 og smáhesturinn sem sagt er að Guðs móðir eigi¹⁰
Landið þar sem lendar mínar eru naktar í sólinni
 og aftur höfin tvö
 með hið þriðja á milli – sítrusaldintré af ýmsum gerðum –
 svo ummyndar heiðhvolfið norðvestanvindurinn svali
 sem næðir um skörð upp til fjalla
 Neðst þar sem lafið liggur á botni
 völusteina hafið fágur
 jurtir blómgast
 óþreyjufullir sprotar vaxa og

PETTA
 er heimurinn smái og heimurinn stóri!

⁹ Granateplið hefur frá fornri tíð haft ýmsa táknræna merkingu. Það er tákn Persefónu sem er drottning undirheima í grískri goðafræði og það hefur líka stundum minnt á ást og stundum merkt sigur Krists yfir dauðanum.

¹⁰ Skordýr sem heitir bænabeiða á íslensku (mantodea á latínu) kalla Grikkir smáhest guðsmóður (αλογάκι της Παναγίας / alogaki tis Panagias), kannski vegna þess að framlimir þess minna á hendur manna þegar þeir biðjast fyrir.

EFTIR ÞETTA skildi ég nið haföldunnar og endalaust
hvískrið í trjánum

Ég sá rauð vatnskeröld standa í röð á bryggjunni
og þar sem ég lá sofandi á hliðinni
var tréfleki fyrir glugganum og við hann
kvað norðanvindurinn sterkum rómi
Og ég sá

Fagrar naktar stúlkur sléttar á húð eins og vödur í sjónum
með svolítið svart milli læra

og meira sem breiddist af gnótt yfir axlir
þær stóðu uppréttar og blésu í kuðung
og aðrar skrifuðu með kalksteini
dularfull framandi orð

ERSO FAH FÖHN

LÓS DEIKÓLAUÐI YLITES¹¹

veikur ómur frá fugli og goðalilju
eða öðru sem sagt er í júlí

Ellefta stundin

fimm faðma dýpi
kýtlingar borrar sargarafiskar
með risastór tálkn og stuttan skutlaga sporð
Á uppleið fann ég svampa
krossfiska og sæfífla
þunnvaxna og þögla
og ofar við sjávarmál
þarahettur með rósrauðum lit
hálfopnar skeljar og saltjurtabreiðu

„Dýr þessi orð“ sagði hann við mig „fornir eiðar
sem varðveitir Tíminn og óbrigðul heyrn hinna fjarlægju vinda“

Og þar sem ég lá sofandi á hliðinni
með tréfleka fyrir glugganum
þrýsti ég púðanum fast að brjósti mér
og augun fylltust af tárur

Ást mín var komin á sjötta mánuð

og dýrmætt það frjó sem í iðrum mér hrærðist

ÞETTA

er heimurinn smái og heimurinn stóri!

¹¹ Í frumtextanum stendur ΡΩΕΣ, ΑΛΑΣΘΑΣ, ΑΡΙΜΝΑ, ΟΛΗΙΣ, ΑΙΑΣΑΝΘΑ, ΥΕΛΤΗΣ sem getur verið fengið með stafarugli úr orðunum ΕΡΩΣ (Eros), ΘΑΛΑΣΣΑ (sjór), ΜΑΡΙΝΑ (höfn), ΗΛΙΟΣ (sól), ΑΘΑΝΑΣΙΑ (ódauðleiki) og ΕΛΥΤΗΣ (Elytis). Fyrsta orðið gæti líka verið ΩΡΕΣ (stundir).

„EN FYRST muntu sjá auðnina og færa henni
hugsun þín sjálfs“ sagði hann

„Auðnin kemur á undan hjarta þínu
og líka á eftir því þá heldur hún áfram

Og þetta eitt skaltu vita:
Allt sem þú bjargar innan úr eldingunni
varir í eilífum hreinleik“

Og hátt yfir öldunum

reisti hann þorpin úr grjóti

Og löðrið þyrtaðist þangað sem ryk
veikbyggða geit sá ég sleikja úr skorningum bergsins

með skásett augað og líkamann harðan sem kvars

Í öll þau ár sem Spekin um mælti

lifði ég við engisprettur¹² og þorstann

og fingur með hrufóttum liðamótum

Nótt eftir nótt

grúfði ég yfir pappírum og seig í mjóum þræði

niður í botnlausar bækur

ég leitaði að hvítu allt til þess svartasta

af svörtu Að von þar til tárin féllu

Og unaði fram á ystu brún örvæntingarinnar

þar kom að hjálp skyldi send

og það kom í hlut rigningarinnar

lækirnir hjöluðu allan daginn

ég hljóp eins og óður maður

í brekkunum reitti ég ilmandi blöðin af trjánnum og vindarnir átu

brúðarlauf úr lófa mínum

„Það óspjallaða“ sagði hann „er

það sama hér í brekkunum og í iðrum þín sjálfs“

Og hann breiddi út hendur sínar

eins og gamall og spakvitur guð sem skapar leir og það himneska í senn

Kynti upp fjallatinda svo þeir urðu næstum glóandi

og festi í giljunum grænan og óbitinn gróður

sítrónujárnurt lofnarblóm myntu

og örlítill spor eftir klaufir á lömbum

fallandi af hæðum á öðrum stað

fíngerðir þræðir úr silfri, svalandi lokkar stúlku sem ég sá

og sem ég þráði

Raunveruleg kona

„Það óspjallaða“ sagði hann „það er hún“

¹² Ef til vill er þetta vísun í frásögn Mattheusar guðspjallamanns af Jóhannesi skírara, en í 3. kafla Mattheusarguðspjalls segir að hann hafi haft sér til matar engisprettur og villihunang.

og ég gældi við líkamann fullur af þrá
 tenntir munnarnir mættust í kossi, svo hvort inní öðru
     Ég var skekinn
     sem akkerisfesti í djúp
     þar sem hellarnir anda

Á ilskónum hvítum fór bergmál eitt augnablik hjá
 í skyndingu hornfiskur ofan í sjónum
     og í hæðum með fell fyrir fót Og sól fyrir höfuð með krúnu
     sá ég stíga upp Sporlaust Hrutinn þann Mesta

Og sá sem ég var að sönnu Sá sem ég var fyrir fjölmörgum öldum
 Sá sem er ennþá í eldinum ferskur og grænn og Ekki skorinn frá himni
     hvíslaði þegar ég spurði

– Hvað er gott? Hvað er illt?
 – Tákn Tákn
     og ofan á því heldurðu jafnvægi og ert raunverulegur
     lengra í burtu eru óreiða og myrkur
     en bak við það gnísta englarnir tönnum

– Tákn Tákn
     og á því getur þú haldið endalaust áfram
     að öðrum kosti er ekkert lengur til

Á vogarskálunum voru eðlishvatir annars vegar
 hins vegar ljósið þegar ég breiddi út hendur og

PETTA
 er heimurinn smái og heimurinn stóri!

PAR SEM STUNDIRNAR snerust eins og dagar
 með stórum fjólbláum laufum á klukku garðsins voru
     Vísarnir ég sjálfur

Þriðjudagur miðvikudagur fimmtudagur
 júní júlí ágúst

Benti á það óhjákvæmilega sem kom framan í mig
 eins og saltpækill Stelpuskordýr
 og Fjarlægir gneistar frá Írisi regnbogagyðju –
     „Allur þessi tími sakleysisins
     tími hvolpa og nýgræðings
     löngu áður en neitt varð Nauðsynlegt“ sagði hann mér

Og ýtti hættunni burt með einum fingri
 Á höfða í sjó fram lét hann svartar augabrúnir
 Fosfórnum jós hann úr óþekktum stað
     „Svo þú sjáir“ sagði hann „innan í
     líkama þín sjálfs
     æðar úr kalíni mangani

og kalkaðar eldgamlar
leifar af ást“

Og hjarta mitt herptist þá saman af krafti

í fyrsta sinn brakaði inní mér timbur

um nótt þegar

uglurvælið kom nær

og blóð einhvers sem var búið að drepa
sneri aftur til mannheima

Langt fyrir handan, við útjaðar sálar minnar, sá ég
að húskarlar laumuðust hjá

háir vitar Kastalar slútandi fram af hengiflugi

Pólstjarnan Heilög Marína¹³ með djöfla sína og ára

Og langt handan við öldur hafins

á Eyjunni vogskornu¹⁴ með ólívulundafirðina

Fannst mér ég sjá bregða fyrir eitt augnablik

þeim sem gaf blóð sitt¹⁵

svo ég yrði hold

að hann gengi upp grýtta slóð Dýrlingsins

einu sinni enn

Einu sinni enn

drap hann fingri í vötnin í Geras¹⁶

og kveikti á þorpunum fimm

Papados Plakados Paleokipos

Skopelos og Mesagros¹⁷

arfur og eignarlönd fjölskyldu minnar.

„En núna“ sagði hann „verður hin önnur ásýnd þín

að koma upp í ljósið“

og löngu fyrr en mér komu í hug

merki um eld eða útlínur graphýsis

þar sem engum var unnt að sjá

beygði hann sig

með útréttar hendur

og útbjó Neindirnar miklu í jörðina

og líkama mannsins:

Neind Dauðans fyrir Nýfædda Barnið sem Kemur

Neind Morðsins fyrir hinn Réttláta Dóm

Neind Fórnarinnar fyrir Makleg Málagjöld

Neind Sálarinnar fyrir Ábyrgð á Öðrum

¹³ Samkvæmt grískri þjóðtrú getur heilög Marína varið menn gegn ásókn ára og djöfla.

¹⁴ Eyjan vogskorna er Lesbos, en þaðan var Elýtis ættaður.

¹⁵ Hér er e.t.v. átt við Theodór (Θεόδωρος / Þeóðoros) sem dó píslarvættisdauða á Lesbos árið 1795 og er einn af dýrlingum grísku kirkjunnar. Elýtis kvað eiga ættir að rekja til hans.

¹⁶ Geras er flói á sunnanverðri Lesbos.

¹⁷ Þessi fimm þorp eru öll í nágrenni Geras-flóa.

Og Nóttin þrenningarfjóra
 gamals
 tungls sem var sagað út úr heimþrá
 með rústir yfirgefinnar myllu og meinlausan þefinn af taði
 fann sér stað innan í mér
 Andlitin breyttu um hlutföll; þyngdin dreifðist öðru vísi
 Harður líkami minn var akkeri sem seig
 ofan í menn
 þar sem voru engin önnur hljóð
 en undirgangur harmagrátur og kveinstafir
 og brestir í ranghverfu andlitsins
Af hvaða tilvistarlausu ættbálki er ég kominn
 og þá fyrst skildi ég
 að hugsun Hinna
 hallandi eins og egg á gleri
 skarst í gegnum mig þar sem ég stóð Uppréttur
 Ég sá greinilega inn í húsin eins og þau hefðu enga veggi
 gamlar konur ganga þar um með lukt í hendi
 það voru sprungur á enni þeirra og líka í loftinu
 og hinir voru ungir menn með yfirskegg og byssubelti
 þöglir
 með tvo fingur á skeftinu
 og aldir liðu.
 „Sjáðu“ sagði hann „þetta eru Hinir
 sem verða ekki þeir sjálfir án þín
 og þú verður ekki heldur án þeirra
 Sjáðu“ sagði hann „þetta eru Hinir
 og mikilvægast af öllu að þú horfist í augu við þá
 ef þú vilt að ásýnd þín haldist
 og sé óafmáanleg.
 Af því margir ganga í svörtum skyrtum¹⁸
 og aðrir tala tungumál broddgaltanna
 Hráætur¹⁹ og Vatnaþumbar
 Hveitiskræfur og Öskufés og Stefnuvargar
 Hópum saman og brúnafjöldinn á krossi
 Ferhyrnnar.²⁰
 Ef þú ert að sönnu stöðugur og horfist í augu við þá“ sagði hann
 „er líf þitt hvasst og þú stjórnar“ sagði hann

¹⁸ Upptalninguna í þessari línu og þeim næstu er engin leið að þýða af neinni nákvæmni. Hún vísar sennilega til ýmissa þjóða og hópa sem hafa ráðist inn í Grikkland. Þeir í svörtu skyrtunum gætu verið ítalskir fasistar sem gerðu innrás 1940.

¹⁹ Í ellefta þætti Ílíonskviðu (línu 479) eru óvinir Grikkja kallaðir hráætur.

²⁰ Ferhyrnan (τετρακτύς / tetraktys) er tákn sem er myndað úr tíu punktum raðað í þríhyrning (fjórum í neðstu röð, þrem í næstu, þá tveim og einum í efstu línu). Fylgismenn Þýþagórasar töldu þetta tákn heilagt.

„Vopnist nú allir“ sagði hann
Og sá sem ég var að sönnu Sá sem ég var fyrir fjölmörgum öldum
Sá sem er ennþá í eldinum ferskur og grænn og Ekki skorinn frá himni
Gekk inn í mig og Varð
sá sem ég er
Klukkan þrjú um nótt²¹
barst fyrsta hanagalið
úr fjarska yfir kofana
Í augnablik sá ég Háreistar Súlur Rétthyrndan Myndflöt með Sterklegum Dýrum²²
og Menn sem báru Guðlega Speki
Sólin fékk svip sinn Höfuðengillinn mér til hægri um aldir alda

ÞETTA er þá ég
og heimurinn smái og heimurinn stóri!

---

²¹ Það var klukkan þrjú um nótt þann 28. október 1940 sem Grikkir lýstu yfir stríði gegn innrásarher Ítala. Þessi tímasetning markar því upphaf atburða sem vísað er til í öðrum hluta bókarinnar.

²² Þessi lýsing getur átt við Meyjarhofið (Parpenon) í Apenu.